

# Вишивалася доля червоними і чорними нитками

Нерідко у журналістській практиці трапляються непередбачувані події і випадки, коли ти йдеш на зустріч з майбутнім героєм публікації з конкретною метою, але, трохи поспілкувавшись з ним, розумієш, що треба розширювати діапазон розмови і запланованого газетного матеріалу. Так сталося і цього разу. Почалося з того, що наприкінці вересня ц. р. в районному краєзнавчому музеї було організовано виставку кращих персональних робіт рукодільниць Березнівщини "Вишивана доля України". Серед багатьох представлених на ній творчих доробків привернули увагу художні роботи 87-річної березнівчанки Марії ГАЛАГУЗ.

Створені її вмілими руками і творчою фантазією вишивані жіночі сукні вражали досконалістю і оригінальністю виконання, хоча вони були вишиті традиційним хрестиком на білому, сірому і чорному тлі. Мені захотілося зустрітися з поважною майстринею і ширше розповісти про неї. З цією метою й завітав у затишну оселю по вул. Селецькій, де Марія Василівна мешкає разом із сім'єю доньки Катерини Кирилівни. Саме вона познайомила мене з милою, привітною, з добрими очима і світлим розумом жінкою.

Відтак сидимо і розмовляємо. Традиційно запитую, де вона народилася, в якій родині?

- Наша мама - із сім'ї репресованих, - повідомляє Катерина Кирилівна. - Тому в дитинстві і юності багато пережила поневіряно, важких випробувань.

Після цієї інформації наша розмова попливла по незапланованому руслу. Тому більше не задаю питань і уважно слухаю своєрідну сповідь цієї талано-

вої члени нашої родини активно включились у боротьбу за незалежність України. Брат Григорій та сестра Текля, яка мала псевдо "Зелениця", були в УПА, сприяв українським повстанцям батько, хоча він був без ноги, але вечорами ремонтував взуття для наших хлопців. Нерідко доводилося й мені, тоді чотирнадцятирічній дівчинці, виконувати завдання підпільників. Якось мене послали, щоб я занесла "грипса", якого заховали мені у волосся. Непомітно, закутками, пішла туди, де мене мали чекати два хлопці. По дорозі трапився рівчак, на якому була ще дуже тонка крига. Щоб перебрести через нього, я зняла з ніг чоботи і ними побилала лід. Босою перебрела воду і віддала писулю молодим хлопцям, які відразу зникли у темному лісі. У цей час за мене дуже переживали батьки, тому так зраділи, коли я повернулася додому, та почала обігріватися, щоб не застудитися після бродіння у льодяній воді.

ти доросих, ми з сестрою Лукією переховувались в інших людей. Ходили від хати до хати, хоч деякі односельці не пускали до своїх осель, бо боялись, що хтось донесе в НКВС, що вони переховували дітей з бандерівської сім'ї, то їх покарають за це. І зараз, в дорослому віці, я розумію ту ситуацію по-іншому. А тоді було гірко та боляче відчувати себе беззахисною...

Коли вже все трохи втихомирилося, Марія та Лукія жили у батьківській хаті із сім'єю старшого брата Андрія, який якимось дивом уникнув арешту чи висилки.

- Напевно, нелегко вам, неповнолітнім, було без батька-матері?

Моє запитання наводить легку тінь смутку на обличчя М. В. Галагуз.

- Важкі то були часи, - знову поринає вона у болючі спогади. - Разом з братом і його жінкою доводилося з ранку до вечора працювати в господарстві, бо мали близько шести гектарів батьківського поля, худобу, свиней. Землю треба було обробити, засіяти, засадити, зібрати врожай. Бо ж з цього ми жили, а грошей ніхто не заробляв. Бувало, вранці-рано ще зовсім сонною дою корову, мені б ще трохи поспати, але куди там. Попоравши в хліві, треба було йти робити інші домашні справи.



вершив своє несправедне життя психічно хворим.

З цікавістю слухав цей щирий монолог М. В. Галагуз про її не-

ли до цього матері і всі дорослі. Вони казали, якщо ми не будемо вміти все робити, то нас не візьмуть хлопці заміж. Тому

витої і терплячої жінки, яка, незважаючи на важкі випробування, на схилі літ не втратила життєвого оптимізму і віри у краще майбутнє нашої, також багатостраждальної, України.

- Народилася я у багатодітній селянській родині у Городищі, - починає неквапливо розгортати сувій спогадів моя шановна співрозмовниця. - Наш батько Василь Ціпан був героєм Першої світової війни, на якій втратив ногу, і був нагороджений золотим Георгіївським Хрестом. За це в часи панування Польщі він отримував чималу пенсію, що допомагало добре вести власне господарство. На ці гроші він скуповував землю, бо мав нас, дочок, яким треба було наріхтувати посаг. Разом з матір'ю вони сіяли, садили, тримали худобу. У всьому цьому змалку допомагали ми, діти, через те не всім вдалося здобути освіту. Пам'ятаю, що я дуже добре вчилася, була відмінницею. Але, коли закінчила другий клас, то батько сказав: "Ну, дочко, ти вже навчилася писати і читати, то зараз йди вчитися ткати полотно". А я так хотіла вчитися! Але довелося підкоритися батьківській волі, отож разом з іншими сестрами та братами працювала у власному родинному господарстві, бо з цього жила наша велика сім'я.

- А за що ваших рідних було репресовано радянською владою? - цікавлюся у М. В. Галагуз.

- Ми, як і багато інших українців, були патріотично налаштовані і за часів Польщі прагнули дотримуватися національних традицій, нерідко я, ще маленьке дівчисько, чула, як дорослі співали наш гімн "Ще не вмерли України і слава, і воля". А у роки війни і відразу після

Важкі випробування лягли на долю патріотичної сім'ї, в якій виховувалася Марія Василівна. У 1945 році під час бою з підрозділом НКВС загинув її старший двадцятидворічний брат Григорій. Його та ще кількох повстанців супротивники хотіли взяти живими, але вони захищалися до останнього патрона. Як пригадує М.В. Галагуз, Григорій на той час був досить освіченою молодою людиною, він закінчив сім класів, гарно грав на бандурі, співав українські народні та патріотичні пісні.

- Як він мріяв про незалежну Україну! Тому й загинув за неї, - з боєм у голосі говорить Марія Андріївна.

Недарма в народі кажуть, що горе саме не йде, а за собою інше веде. Так сталося і в їх родині. Після загибелі брата тодішня каральна система вирішила тяжко покарати сім'ю українських патріотів. За другої спроби батька, матір та сестру Теклю вивезли на поселення у Вологодську область. Там, засуджений на десять років неволі, Василь Якимович тяжко захворів, його, зрозуміло, як "бандерівця", не хотіли лікувати і він передчасно помер у неволі.

А матір та сестру Теклю з Вологодської області перевезли на спецпоселення в Іркутську.

- А як у той страшний час склалася ваша доля? - запитує Марія Василівну.

- Коли нашу сім'ю збиралися вивозити в холодні далекі краї, то слідчий НКВС, його прізвище й зараз пам'ятаю — Шарпанцов — порадив батькові: "Ти цих малих дівчат заховай, бо вони там, на висилці, не виживуть, а пропадуть". Виходить, що й серед енкаведистів траплялися більш-менш співчутливі. Тому, коли військові приїхали забира-

Потім, як трохи підросли, почали вечорами ходити, як тоді казали, "на музики". Збиралися хлопці й дівчата і танцювали під гармошку. А в чому танцювали?! І не повірите. Нерідко в галошах та звичайних кухонних вайках, бувало, й босі танцювали. Хоча, зрозуміло, тодішня молодь мріяла про гарні сукні, костюми, пристойне взуття...

Зі слів моєї співбесідниці на людей накладали непосильні податки, які селяни повинні були сплачувати грошима та сільгосппродукцією.

У ті повоєнні дні багато випробувань довелося перенести осиротілій Марії, бо ж росла без батьків. Нерідко траплялися ситуації, коли дівчина опинялася на грані життя і смерті. Одного разу вона пішла до сусідських подруг у справах. Як на біду, тоді в цю хату увірвався місцевий житель — прислужник влади з дільничим міліціонером. Вони шукали якусь жінку з дитиною, напевно, аби їх вивезти на далеку і холодну Північ. Під час цієї розбірки оскаженілий "землячок" раптом загнав патрон у ствол гвинтівки і заревів на Марійку: "Вставай!". Лице її пополотніло, зі страху затерпли руки, присутні у хаті з острахом спостерігали за цією страшною сценою. Розрядив обставонку міліціонер, який вирвав зброю з рук озвірілого посіпаки.

- Я на все життя запам'ятала цей випадок, - невесело говорить Марія Василівна. - Хоча не таїла зла на того односельчанина, який хотів мене знищити, всіляко принижував. Лише думала: "Господь йому суддя!". Так воно й сталося. Той чоловічок ще трохи походив у "начальстві", а потім став ніким, бо, крім злості і дурощів, у голові більше нічого не мав. Тож за-

легкий життєвий шлях, трагічну долю патріотичної, порядної і працьовитої сім'ї. Відчувалося, жінка хоче повідати мені все те, що лягло у її серце за всі минулі літа. Отож дізнався, що 1953 року вона вийшла заміж за гарного і роботящого парубка Кирила з Березного. В їх щасливому шлюбі народилися дві хороші доньки Катерина й Ніна. На жаль, сімнадцять років тому передчасно помер чоловік Марії Василівни і нині вона мешкає разом із сім'єю Катерини, яка оточує стареньку любов'ю, турботою та повагою.

- Як склалася подальша доля вашої мами і сестри Теклі? - запитує.

- Натерпілися вони, набідувалися за чотирнадцять років висилки в далекій і холодній Іркутській області. Лише згодом повернулися в рідний край. Сестра Текля, якій вже минуло дев'яносто років, зараз живе в Городищі.

Нелегкий трудовий шлях пройшла Марія Василівна. Важко працювала у місцевому колгоспі, потім в комунгоспі, ПТУ та швейній фабриці, звідки й пішла на заслужений відпочинок.

Нині, незважаючи на поважний вік, активно цікавиться громадським та політичним життям в районі і Україні. Для цього їй рідні передплачують газети "Волинь", "Надслучанський вісник", "Духовна нива". Ще донедавна ця невтомна трудівниця з приємністю займалась рукоділлям, вишивала, в'язала.

- Де ви, Маріє Василівно, навчилися так гарно вишивати? Адже виготовлені вашими вміними руками жіночі сукні викликали велике зацікавлення у відвідувачів виставки, де вони демонструвалися.

- Нас, дівчат, змалку привча-

я вже з десяти років почала вишивати, пізнавати секрети ткацтва, пряха нитки, в'язала із шерстяних ниток шкарпетки і рукавиці. Все воно мені добре пригодилося у житті.

До нашої розмови час від часу долучалася донька М. В. Галагуз Катерина Кирилівна. Зокрема, вона розповіла, що мама протягом багатьох років вишила десятки картин, рушників і серветок. Барвисті і неповторні сорочки майстриня подарувала покійному чоловікові, блузки внучці та правнучці, а ще внучці виготовила оригінального лялого весільного рушника.

Марія Василівна розповідає, що схеми вишивок та малюнки інколи запозичує з журналів, а далі спрацьовує творча фантазія. Вона вміло komponує свої візерунки, зокрема на тих сукнях, які вишила внучці Оленці.

Коли М. В. Галагуз щоразу бере у свої вмилі невтомні руки голку та кольорові нитки й ними мережить світле чи темне тло, то, напевно, пригадує щемливі рядки відомої пісні: "Червоне — то любов, а чорне — то журба"... Бо в цих словах вкладено зміст і її життя. Чорні кольори нагадують жінці про її незатишне і холодне дитинство, тривожну юність і непоправні втрати рідних людей, а червоні — радість за те, що Україна здобула незалежність, про яку мріяли і за яку боролись українські патріоти, в тому числі члени її родини. Ніжну душу Марії Василівни гріють світлі барвисті кольори від усвідомлення того, що вона недарма прожила на землі, пройшовши через нелегкі випробування, зуміла зберегти у своєму серці тепло, яким щиро зігріває своїх дітей та внуків, дарує його всім добрим людям.

Павло РАЧОК.